

*Knut Hamsun – Až do konce!:
Politická publicistika z let 1940–1945*

Autor: Karel Veliký

*V nakladatelství Dělský potápěč vychází nový knižní titul. Jmenuje se **Až do konce!** a jeho základem je politická publicistika norského spisovatele **Knuta Hamsuna** z let 1940 až 1945.*

Výběr autora není nijak náhodný. Hamsun v roce 1920 obdržel Nobelovu cenu za román *Matka země*. V následujícím desetiletí byl nejen nejslavnějším Norem, ale také jednou z největších světových autorit. Když ve třicátých letech vyjádřil podporu hitlerovskému novému řádu a vytrval v ní opravdu až do samého konce, ba za něj, vyvolalo to u četných egalitářů, demo-liberálů s marxisty, dodnes trvající otřes (viz stať „**Knut Hamsun jako národní trauma**“ v: *Svět literatury* č. 64/2021, s. 186–189), také v ČSR. Než se vyznal k NS, většina jeho knih vyšla v českých překladech, ty poslední už ale ne.

Nebyla to však pouze tato egalitářská zášť, ani naše zprvu spíše zběžná znalost *Matky země*, **Hladu**, *Pana* a *Mysterií*, co nás přivedlo k hlubokému průzkumu hamsunovského fenoménu, zářícímu jak Severka, k němuž se obracely statisíce Němců, od Hitlerovské mládeže po první muže Říše. Prvním vodítkem nám byly následující dvě pasáže z dávno již rozebraných knížek. V rozhovoru k eseji „Podstata fašismu“ se editor jejího autora ke konci táže a on odpovídá...

Marco Tarchi: Vraťme se na závěr k surhumanistickému „mýtu“ či přesněji k surhumanistické tendenci, jejímž „politickým projevem“ je podle Vás fašismus. Které další nepolitické představitele této surhumanistické tendence, po Richardu Wagnerovi a Fridrichu Nietzscheovi, považujete za nejvýznamnější?

Giorgio Locchi: Na tuto otázku je opravdu nebezpečné odpovědět takto stručně, zvláště máte-li na mysli též „uměleckou“ sféru. **Surhumanistický „mýtus“** je již více než sto let [řečeno r. 1980] všudypřítomný v „klimatu“ evropské kultury,

vznáší se všude, byť třeba ve skrytosti, a tak trochu všude – třeba i tam, kde by je člověk čekal nejméně – jsou i jeho odrazy, byť vzdálené či velmi vzdálené [např. i některé fotografie Žida Helmuta Newtona, dnes však egalitářská propaganda tyto odrazy již důsledně vymazává, např. snahou zneplatnit donedávna platná měřítko klasické krásy, jejichž etalonem jsou antické sochy bohů a hrdinů]. Pomysleme na Thomase Manna a jeho dílo *Betrachtungen eines Unpolitischen*, pomysleme na to, že v té době bylo již napsáno jeho mistrovské dílo *Buddenbrookovi*; pomysleme na to, že poté se „obrátil“, ale i na to, jak složitý a rozporuplný byl navzdory všemu jeho vztah právě k Wagnerovi. Mimoto umělec může být v mýtu, žít z něho a participovat na něm, aniž by si toho byl vědom a aniž by na první pohled z jeho díla tato účast prosvítala. **Jistě, existují i případy, v nichž je tato účast na tomto mýtu evidentní**, protože dané dílo jistým způsobem mýtus znovu „oživuje“ – takové případy představují například Stefan George, D’Annunzio nebo Richard Strauss... **Ne, bylo by toho příliš... Zmíním už jen dvě jména, podle mého názoru nejvýznamnější**, patří do dvou různých oblastí. V literární oblasti **sem patří Knut Hamsun** a v oblasti filosofie – jmenovitě akademické filosofie – Martin Heidegger se svou „destrukcí západní metafyziky“ a s hlubokou analýzou tří rozměrů či (jeho slovy) tří extází času a dějin.

Giorgio Locchi, *Podstata fašismu* (Praha: Délský potápěč, 2017, II. vyd.), str. 64.

A dále: V jednom z esejů publikace *Kultura pro Evropu* jeho pisatel v literární části nejprve hodnotí příběh z novely *Na mramorových útesech* od **Ernsta Jüngera**:

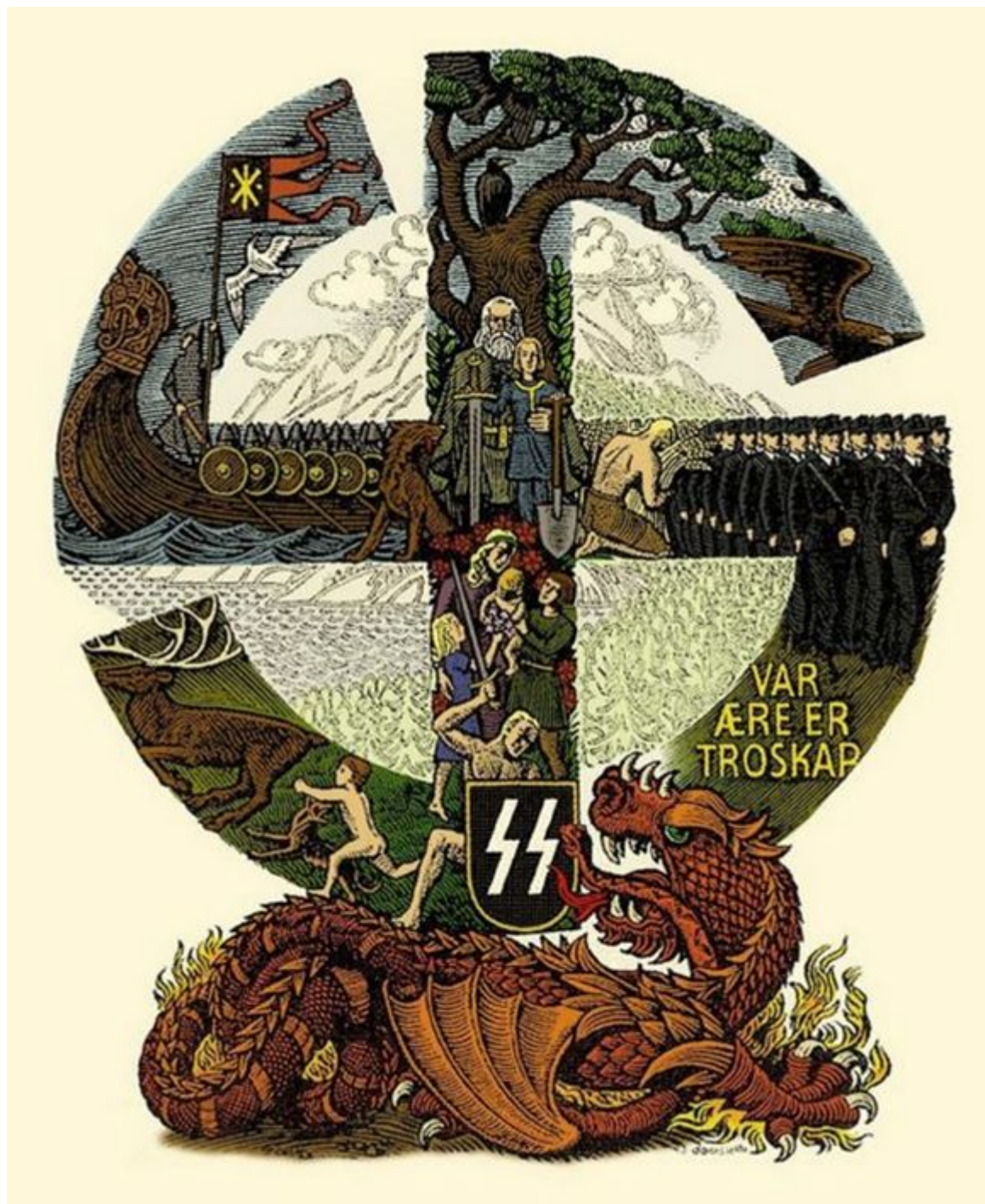
„... aristokratická neosobnost vyprávění, dokonalý, oslnivý styl, nepřítomnost byť i jen nejmenšího střípku buržoazního psychologismu z něj udělaly těžko opomenutelný vzor.“ A tyto znaky se podle něho v zásadě objevují ve všech lepších Jüngerových dílech. Jejich literární náplň je však vždy poněkud precízní (tj. k dokonalosti strojená); postrádají proto střízlivý, jednoduchý, „naturalistický“ obsah jako **„norské romány Hamsunovy**, většinou příběhy venkovanů ze severu: rybářů, námořníků, sedláků. [Avšak] tady, v příhodách těchto prostých duší, které bojují proti osudu v přitažlivé atmosféře severské krajiny, je, byť méně, **pevná a odměřená důstojnost** a – zároveň – **mystický prvek**.“

Adriano Romualdi, *Kultura pro Evropu* (Praha: Délský potápěč, 2015), str. 53n.

Až do konce! je výsledkem dlouhodobého zkoumání a prověřování odůvodněnosti těchto úryvků. Nejde tedy „pouze“ o další literárně-historický dokument, kniha sleduje a osvětluje jedno konkrétní a důsledné „politické vyjádření surhumanistického principu“. Účinek na nepřipraveného čtenáře bude ovšem surreálný – jako nám se jeví „neskutečný“ soudobý Západ. Připravenému naopak napomůže vymezit jeho postavení vzhledem k této „neskutečnosti“, určit kde vlastně světonázorově stojí: ještě při okraji nebo již za ním, m i m

o? A mnohý se patrně neubrání překvapení, jak moc v ní ještě trčí...

Knut Hamsun je každopádně příkladem Muže, který se nepoddal, nepodvolil a už vůbec v šířícím se křiklavém chaosu nezbloudil. Ač sražen, zůstal na svém.

*Arild, mladší Hamsunův syn, sloužil u **SS-Standarte Kurt Eggers** jako válečný dopisovatel (Berichter). Rok strávil na ruské frontě, od Krymu po Leningrad.*

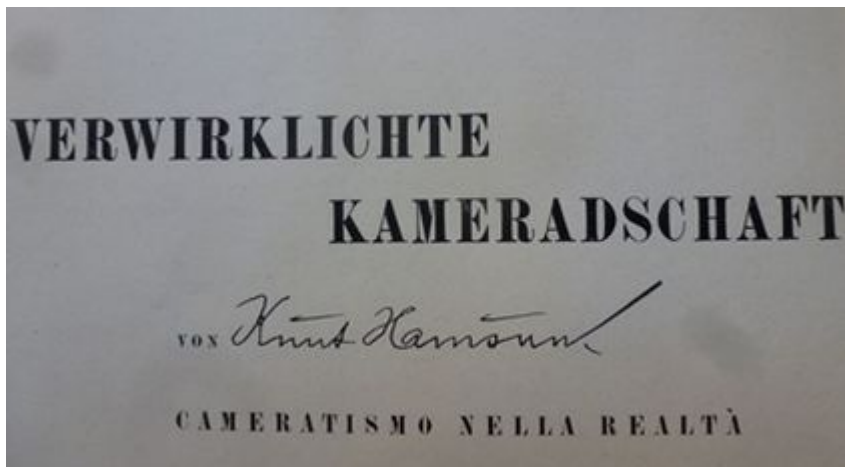
Dodáme, že přes naši dnešní časoprostorovou vzdálenost k **Hamsunovu Norsku** je leccos v *Až do konce!* povědomé, dokonce důvěrně známé. Neboť systém daný obdobnou ústavou a hospodářskými vztahy nutně vytváří a produkuje podobné skutečnosti, navzdory dobovým a místním odlišnostem. V Norsku byl sice parlamentarismus ustaven již po napoleonských válkách, zato hospodářský liberalismus brzděný norskými specifiky (pro století páry neměla země energetické zdroje) se mohl naplno rozjet až v minulém století (s využitím elektřiny z bílého uhlí). Zejména tamní desetiletí před první světovou válkou s jeho urychlenou až zdivočelou modernizační „ekonomickou transformací“ dosti odpovídá zdejší situaci po roce 1989, včetně „totálního výprodeje“ vlasti. Ani geopolitické postavení Norska není našinci nijak nepředstavitelné – ve třicátých letech politické dění směřovalo k tomu, že se o Skandinávii serve prohnaný anglický buldok se sovětským medvědem – z Murmansku je to vzdušnou čarou k norské hranici ani ne sto kilometrů...

Jak se k těmto skutečnostem stavěl jeden čestný-přímý a přitom celospolečensky významný a uznávaný muž, o tom je naše kniha...

To, co mě srazí – na kolena –, jsou jen a jen moje články v novinách. Nic jiného mě porazit nemůže.

Mé články si rozhodně může přečíst každý. Nesnažím se je snižovat, připisovat jim menší význam, než mají, to by spíš mohlo být na škodu. Naopak, stojím za nimi teď stejně jako dřív a jako vždycky. A to, co jsem napsal, špatné nebylo. Nebylo to špatné. Když jsem to psal. Bylo to správné, to, co jsem psal, jsem napsal správně,

hájil se v prosinci 1947 osmaosmdesátiletý **Hamsun**, další z mužů „proti času“, před tribunálem.

Titulek z dvojjazyčného měsíčníku *Osy* **Berlin**
Rom Tokio